

тижневих курсів підвищення кваліфікації для працівників сільськогосподарських бібліотек. Курси є безкоштовними і орієнтованими, у першу чергу, на молодих та з різним досвідом роботи бібліотекарів. Вони дають змогу ознайомитися з новими державними стандартами, правилами, технологічними змінами в опрацюванні літератури, особливо е-видань.

Підвищений інтерес викликав виступ «Сучасні тенденції розвитку медичних бібліотек України» завідувачки науково-методичним відділом Національної наукової медичної бібліотеки України **С. М. Науменко**. Доповідачка розповіла присутнім історію заснування мережі медичних бібліотек, яка розпочинає свій відлік з 1929 р. – створення Української державної медичної бібліотеки. У 1938 р. формування мережі було завершено, вона на той час нараховувала 178 бібліотек та 600 бібліотечних пунктів. У квітні 1960 р. було створено Республіканську науково-методичну бібліотечну комісію при Вченій медичній раді МОЗ УРСР, до складу якої увійшли керівники наукових медичних бібліотек, науковці, спеціалісти з різних галузей медицини. Упродовж багатьох років у мережі медичних бібліотек України працювало три школи передового досвіду на базі Івано-Франківської, Кіровоградської та Рівненської обласних наукових медичних бібліотек, де щороку підвищували свої професійні знання 200–250 працівників. Наразі бібліотечно-інформаційне забезпечення медичних працівників України здійснюють: Національна наукова медична бібліотека України, обласні наукові медичні бібліотеки. Навчальні та науково-дослідницькі процеси вишів сьогодні інформаційно забезпечують наукові бібліотеки 17 медичних університетів, 81 коледжу, 34 медичних науково-дослідних інститутів та понад 300 лікарняних бібліотек.

Про підвищення кваліфікації працівників мережі науково-технічних бібліотек України говорила завідувачка відділу Державної науково-технічної бібліотеки України (ДНТБУ) **Г. М. Височина**. Вона коротко зупинилася на історії створення ДНТБУ, на роботі науково-методичного відділу, одним із основних завдань якого є підвищення кваліфікації працівників науково-технічних бібліотек країни. Вся діяльність підрозділу будується на основі «Календарного плану заходів підвищення кваліфікації». План заходів формується заздалегідь, протягом року, потім він розглядається та уточнюється на Дні фахівця і виноситься на розгляд вченої ради ДНТБУ. Після затвердження його директором документ виставляється на сайті Бібліотеки. Тематика методичних заходів органічно пов'язана з основними бібліотечними технологічними процесами: комплектуванням, аналітико-синтетичним опрацюванням видань, збереженням і використанням фондів, з актуальними питаннями інноваційної діяльності бібліотек. Г. М. Височина детально охарактеризувала щорічний план методичних занять. Він включає п'ять навчально-методичних семінарів, три практичних заняття, одну школу передового досвіду, один день фахівця, на які запрошуються не лише працівники науково-технічних бібліотек, а й провідні фахівці з інших бібліотек України.

Учасники секційного засідання активно долучалися до обговорення питань, що порушувалися у доповідях. Більшість присутніх підтримала пропозицію активізувати співпрацю не тільки між національними та державними бібліотеками України, а й між книгозбірнями їхніх мереж.

Олена Полякова,
головний бібліотекар НБУВ

Наукові бібліотеки у цифрову епоху: діяльність, управління, взаємодія

9 жовтня 2019 р. у рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні тенденції у цифрову епоху» відбулося засідання секції «Наукові бібліотеки у цифрову епоху: діяльність, управління, взаємодія». У її роботі взяли участь учені та спеціалісти українських і зарубіжних бібліотек, наукових установ, зокрема Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки Білорусі, Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки України для дітей, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Національної академії внутрішніх справ, Київського університету імені Бориса Грінченка, Харківської державної академії культури, Національного університету «Львівська Політехніка», Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя та ін. Загалом було заявлено 45 доповідей.

Значну увагу учасники засідання приділили ключовій темі – інноваційним напрямкам діяльності наукової бібліотеки у цифрову епоху: створення і функціонування творчих лабораторій віртуальної реальності (на прикладі американських бібліотек) та перспективам упровадження їхнього досвіду у практику роботи вітчизняних наукових бібліотек (повідь зав. відділу НБУВ, д-ра наук із соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника **Т. Ю. Гранчак** «Віртуальна реальність» у науковій бібліотеці); ретельно проаналізували досвід підготовки фахівців із цифрової гуманітаристики на міжфакультетських магістерських програмах у Канаді та динаміку запровадження

таких програм в українських вишах (повідь зав. кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету імені Бориса Грінченка, д-ра наук із соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника **О. В. Воскобойникової-Гузєвої** «Цифрова гуманітаристика в інформаційних проєктах та підготовці кадрів»). Активне обговорення оприлюднених виступів засвідчило високий рівень усвідомлення фахівцями викликів, які сьогодні стоять перед вітчизняною бібліотечною справою загалом і науковими бібліотеками зокрема. Вони змушують оперативно реагувати на будь-які зміни у попиті користувачів, постійно модифікувати бібліотечну продукцію й послуги з урахуванням нових запитів, розширювати ресурсну базу та технологічні можливості доступу до неї, пропонувати користувачеві нові форми й методи обслуговування.

У контексті диджиталізації суспільства учасники секційного засідання належну увагу приділили актуальним проблемам імплементації міжнародних стандартів у бібліотечну справу України. Так, директор Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидат історичних наук **О. М. Василенко** у доповіді «Упровадження міжнародних стандартів у бібліотечній справі України: основні тенденції та чинники впливу» ґрунтовно проаналізувала основні напрями імплементації міжнародних стандартів у бібліотечну справу України в умовах цифровізації, виокремила нормативно-правові, організаційно-управлінські, фінансові та інші чинники впливу на процес стандартизації, висловила низку пропозицій щодо його удосконалення. На думку доповідачки, в умовах цифровізації соціально-економічної діяльності країни, а також необхідності забезпечення формування інтегрованих інформаційних ресурсів державного, регіонального, відомчого рівнів, обміну електронними

масивами інформації в контексті участі вітчизняних бібліотек у міжнародних інформаційних проєктах нагальною стає потреба надавати стратегічно важливим національним стандартам із бібліотечно-інформаційної діяльності статусу обов'язкового застосування. Впровадження міжнародних стандартів як національних, наголосила доповідачка, має здійснюватися українською мовою. І це повинен забезпечувати відповідний структурний підрозділ у складі провідної бібліотечної установи з необхідним фінансовим і кадровим забезпеченням.

Логічним продовженням розкриття питань упровадження міжнародних стандартів став виступ молодшого наукового співробітника НБУВ **А. В. Венідиктової** «Методики визначення якості та ефективності функціонування бібліотек у контексті нормативних документів ISO та ARL», у якому йшлося про методику оцінювання якості та ефективності бібліотечної діяльності LibQUAL Асоціації наукових бібліотек США і Канади (ARL) та систему вимірювання ефективності. Доповідачка виокремила плюси та мінуси кожної системи оцінювання згідно зі стандартами і проколами ARL. На завершення А. В. Венідиктова запропонувала застосування зведеного індексу ефективності діяльності бібліотеки.

Про сучасні тенденції у сфері захисту персональних даних, про важливість ролі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в імплементації європейських стандартів захисту даних у практичну діяльність книгозбірні йшлося у спільній доповіді заступника генерального директора НБУВ, кандидата історичних наук **Т. М. Коваль** і молодшого наукового співробітника НБУВ **О. М. Лопати** «Сучасні європейські тенденції удосконалення системи захисту даних користувачів бібліотек».

Зав. відділу науково-бібліографічної інформації НБУВ, д-р наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник **Т. В. Добко** репрезентувала правові інформаційно-аналітичні ресурси провідного розробника інформаційно-аналітичних продуктів і сервісів на основі сучасних ІТ-технологій компанії Ліга Закон, що є інформаційно-правовою системою з потужними сучасними інструментами для аналізу, моніторингу та відстеження змін правового поля.

Не залишилися поза увагою учасників зібрання питання створення бібліографічних посібників, забезпечених допоміжними індексами, які полегшують пошук і комплектацію матеріалів. Зокрема, пізнавальним був виступ молодшого наукового співробітника НБУВ **І. В. Соколовой** «Бібліографічний покажчик як джерело інформування про чинні стандарти бібліотечної галузі». Старший науковий співробітник НБУВ, кандидат історичних наук **О. Я. Дуднік** у доповіді «Бібліографічні видання з історії української Соборності, національної ідеї та незалежності України» висвітлив історію виходу в світ бібліографічних посібників, присвячених реалізації ідеї та відзначенню Дня Соборності українських земель, розкрив їхній зміст і структуру в контексті розвитку національної ідеї та державного суверенітету України.

Активну дискусію викликала доповідь старшого наукового співробітника НБУВ, кандидата філологічних наук **В. М. Пондриги** «Книга в ліс не веде..: деякі проблеми сільських і районних бібліотек України». Доповідач наголосив на ролі друкованої книги в житті українського суспільства, зосередив увагу на особливостях діяльності окремих сільських і районних книгозбірень Київщини, Полтавщини, Черкащини, на зміні ролі бібліотекаря в діалозі з читачем із триади «читач – бібліотекар – книга» на «бібліотекар – читачі – книга». На переконання науковця, осучаснення бібліотек України потрібно здійснювати, враховуючи їхнє основне призначення: надання допомоги у пошуках інформації, у задоволенні читацьких

інтересів, у формуванні в українців умінь спілкуватися з друкованою книгою, розвивати мислення, природні здібності, отримувати естетичну насолоду, удосконалюватися.

В умовах цифровізації та глобалізації істотний вплив на функціонування книгозбірень справляє налагодження надійних партнерських взаємин і, відповідно, взаємообмін. Міжкультурні взаємозв'язки Бібліотеки Відня в Ратуші і Австрійської бібліотеки в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського висвітлювала, молодший науковий співробітник НБУВ **Г. І. Безпала**. Представлений доповідачкою досвід організації, управління та діяльності Бібліотеки Відня в Ратуші та співпраці з НБУВ викликав підвищений інтерес у присутніх. Співпрацю Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і Київського університету імені Б. Грінченка щодо проведення навчальної практики студентів на базі бібліотеки проаналізувала старший науковий співробітник НБУВ, канд. історичних наук **О. Г. Яковенко**.

З доповіддю «Конволюти бібліотеки-колекції А. Кримського: структурно-тематичний аналіз» виступив старший науковий співробітник НБУВ, кандидат філологічних наук, доцент **В. М. Підводний**. Він обґрунтував специфіку функціонування конволютів у рамках бібліотеки-колекції видатного українського вченого на рівні системних і парадигмальних зв'язків, проаналізував структурні характеристики конволютів колекції з позицій концептуальної доцільності, наукової релевантності, власних наукових уподобань автора. На переконання доповідача, базовими критеріями для укладання конволютних сегментів А. Кримського є актуальність наукового матеріалу, цінність аналізованих фактів та результатів, артефактність джерельної бази дослідження. Ця доповідь викликала жваве обговорення в аудиторії.

Обрана тема секційного засідання знайшла своє висвітлення і в інших доповідях, в яких порушувалася теоретичні та прикладні аспекти реалізації стратегічно важливих завдань розвитку наукових бібліотек у цифрову епоху.

Нагромаджений потенціал науково обґрунтованих і практично апробованих підходів щодо створення цілісної системи нормативно-правового забезпечення діяльності українських наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів, на думку більшості спікерів, сьогодні стає визначальною стратегією задля забезпечення прав людини на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури. Учасники засідання активно долучалися до обговорення виголошених доповідей, запропонували об'єднати зусилля наукових бібліотек стосовно вирішення актуальних для вітчизняної бібліотечної справи наукових і науково-прикладних завдань, удосконалення управління та застосування сучасних досягнень менеджменту у наукових книгозбірнях з метою максимально повного задоволення інформаційно-знанцевих потреб суспільства, активного пошуку шляхів виходу з кризового стану, формування нових партнерських відносин з представниками бізнесу, громадськості, розроблення стратегій розвитку бібліотек та інтенсифікації співпраці з вищими навчальними закладами задля промоції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як унікального джерела соціальної пам'яті національного масштабу.

Під час роботи секції її учасники мали змогу переглянути у читальній залі літературу з бібліотекознавства Інституту бібліотекознавства НБУВ, книжкові виставки «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні тенденції у цифрову епоху» та «Дмитро Андрійович Балака: до 125-річчя від дня народження».

Оксана Клименко,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник НБУВ